

Realizace krajinářských vegetačních úprav

Jaromír Opravil

Pracuji ve firmě ZAHRADA Olomouc, s.r.o., kde řídím středisko realizací sadovnických úprav. Jaké máme zkušenosti s realizací vegetačních úprav v krajině?

Realizovali jsme řadu zakázek krajinářských úprav. Protože takřka každou zakázku projektoval jiný ateliér, měli jsme možnost vyzkoušet řadu různých technologií. Pokusím se zde nastínit přehled námi použitých způsobů zakládání krajinářských vegetačních úprav a některé zkušenosti tím získané. Na případné podrobnější vysvětlení jsem připraven na základě Vašich dotazů.

Dále uvedené technologie byly použity na těchto zakázkách:

- regionální biocentrum Čehovice v okrese Prostějov
- regionální biokoridor v Bedihošti u Prostějova
- lokální biocentrum Hráza v Kroměříži
- lokální biocentrum v Nedvězí u Olomouce
- lokální biocentrum v Majetíně u Olomouce
- lokální biokoridor v Záblatí okres Žďár nad Sázavou
- lokální biokoridor Valová v Bedihošti.

Použité technologie:

1. Příprava území před výsadbou

1.1. výsadba do černého úhoru

1.1.1. bez následného zatravnění

Založení výsadeb je poměrně jednoduché a levné, přičemž se dá uskutečnit v krátkém časovém období. Vzhledem k tomu, že ruderální plevele, které zpravidla plochu zaplaví, poměrně rychle rostou, je následná údržba ploch náročnější.

1.1.2. s následným zatravněním

Tento způsob jsme využili v jarních měsících, kdy půda byla pro výsev ještě příliš vlhká, ale pro výsadby již bylo vhodné období. Tento způsob je o něco pracnější.

Na žádné námi prováděné zakázce nebyla půda po výsadbě udržována v bezplevelném stavu plečkováním ani chemicky.

1.2. výsadba do předem zatravněné plochy

Tento způsob je nejpoužívanější a pravděpodobně i nejracionálnější. Má pouze drobnější nevýhody v tom, že je nutné založit trávník v dostatečném předstihu před vlastní realizací. Nejvhodnější je zatravnění plochy 1 rok před výsadbou. Během údržby trávníku dojde k výraznému potlačení širokolistých plevelů. V praxi jsme ovšem většinou vysazovali do dvou až tříměsíčních trávníků.

1.2.1. výsadba do zatravněné půdy se sloupnutím drnu v okolí sazenice

Tento způsob jsme využívali na plochách, kde byla výsadba prováděna do starého drnu. Došlo k výraznému potlačení konkurence bylin. Velmi vhodné se ukázalo mulčování sazenic plachetkami na takto „vyčištěných“ ploškách.

1.2.2. výsadba do zatravněných svahů se sloupnutím drnu v pásu výsadby

Velmi často je tento způsob využíván při výsadbách podél komunikaci. Jaký má význam takováto pracná příprava výsadby? Tím, že odstraníme drn v pásu širokém asi 50 cm vytvoříme jakousi miniterasu, kde dochází k lepšimu zasakování srážkové vody v oblasti kořenového systému dřeviny, odstraní se konkurenční byliny v blízkosti sazenice, je možné snadněji provést mulčování výsadeb a v neposlední řadě se usnadní práce při pozdějším ošetřování výsadeb. Dřeviny vysazené na svahu takovýmto způsobem vykazují vyšší procento ujetelnosti a jsou v lepší kondici než dřeviny vysazené přímo do travnatého porostu.

1.2.3. výsadba přímo do travnatého porostu

Tento způsob jsme používali v případě, že trávník byl založen 2 – 3 měsíce před výsadbou dřevin a k jeho likvidaci v bezprostřední blízkosti sazenice došlo výsadbou sazenice a mulčováním.

2. vlastní výsadba

2.1. výsadba za použití dřevitých řízků

Tento způsob zakládání je spíše výjimečný a použili jsme jej pouze pro výsadbu některých druhů vrb a topolů. Na některých lokalitách byla úspěšnost zakládání porostů poměrně vysoká, ovšem často bylo nutné provést v následujícím období dosadby.

2.2. výsadby dvou až tříletých lesních sazenic

Jde o poměrně často používaný způsob zakládání. K největším výhodám tohoto způsobu patří snadná dostupnost sadby, dobrá znalost původu dřevin, široký sortiment dřevin, malé náklady na dřeviny i vlastní výsadbu a dobrá ujímavost sazenic. Mezi nevýhody bychom mohli zařadit náročnější údržbu v prvních letech po výsadbě a větší citlivost k poškození zvěří. Nebezpečí poranění lesních sazenic při údržbě vyžínáním jsme omezili tím, že naopak porost v těsné blízkosti jednotlivých rostlin ponecháváme a vyžínáme meziřadí. Podmínkou použití tohoto způsobu ovšem je zatravnění celé plochy výsadeb a velkou výhodou je mulčování rostlin.

2.3. výsadby stromů sadovnickým způsobem

Pro tento způsob byly používány dřeviny od velikosti 150 – 200 cm (výška) do velikosti 8-10 cm (obvod kmene). Většinou byly stromy vysazovány nepravidelně v širších sponech 3 až 7 metrů od sebe nebo v menších skupinách na lučních porostech. Stromy jsou opatřeny kůly a individuální ochranou proti poškození zvěří. Mezi výhody použití tohoto způsobu výsadby patří díky širším sponům větší možnost uplatnění strojní údržby výsadeb, menší náchylnost k poškození zplevelením a v neposlední řadě i možnost většího rozvoje bylinného patra. K nevýhodám bych zařadil nižší dostupnost plného sortimentu dřevin těchto velikostí a domácího původu na trhu. Školkařské výpěstky stromů těchto velikostí jsou sice výrazně dražší než výpěstky dvou až tříletých lesních sazenic, přesto při přepočtu ceny dodávky na jeden metr čtvereční založených výsadeb je cena obou způsobů srovnatelná.

2.4. výsadby keřů

Keře byly vysazovány ve velikosti od 40 do 80 cm. Při použití pro obvodové výsadby se opět osvědčila výsadba do řad pro snadnější údržbu. Při nepravidelné výsadbě keřů ve skupinách roztroušených v porostu stromů je třeba zabránit zaplevelení. Nejvhodnějším způsobem se nám jeví celoplošné mulčování.

3. péče o výsadby

3.1. mulčování

Důvody proč jsou nově vysazené dřeviny mulčovány jsou obecně známy, přesto bych si dovolil ty nejdůležitější zde zmínit. Mnohokrát jsme se přesvědčili, že mulč brání nadměrnému vysychání a zaplevelení půdy v nejbližším okolí sazenice. Pokud je dobře proveden, usnadní mechanizované ošetřování výsadeb. Určitou nevýhodou jsou vyšší náklady na zřízení mulčovací vrstvy. Tyto náklady jsou ovšem vyváženy vyšší ujetelostí sazenic a jednodušší následnou péčí o porosty.

3.1.1. bez použití mulče

Sazenice vysazené bez následného mulčování měly větší problémy s ujímáním zejména, pokud byly vysazeny v jarním období a následovalo sušší jarní a letní počasí. Zálivka výsadeb je poměrně drahá a její účinnost je krátkodobá. Další nevýhodou porostů kde nebylo provedeno mulčování je náročnější údržba zejména lesních sazenic a keřů v prvních dvou letech po výsadbě.

3.1.2. mulčování kůrou

Kůra, coby mulčovací materiál je pro zlepšení podmínek růstu rostlin velmi vhodná. Při její uplatnění jsme však narazili na několik problémů. V současné době již nejde o odpad, ale o poměrně žádanou surovinu, čímž se zvýšila cena drcené kůry a současně se snížila dostupnost tohoto materiálu. Další nevýhodou je nutnost manipulace s poměrně velkým objemem hmoty. Pokud je mulčování kůrou provedeno na živinami dobře zásobené orné půdě, dojde v poměrně rychlému rozkladu hmoty.

3.1.3. mulčování slámou

Celoplošné mulčování slámou se nám jeví jako nejúčinnější a nejvhodnější – pokud je použito v dostatečně silné vrstvě. Nezaznamenali jsme ani výraznější problémy s hlodavci, jejichž působení jsme se při použití slámy obávali. Určitou nevýhodou je úbytek zemědělců, kteří ještě slámu při sklizni obilovin sbírají.

3.1.4. mulčování pokosenou trávou

Tento doplňkový způsob mulčování považujeme za velmi vhodný při následné údržbě porostů. Shrabáním pokosené trávy k sazenicím zamezíme „vylehávání“ trávníku vyšší vrstvou pokosené trávy a současně doplňujeme původní mulčovací hmotu, která je postupně rozkládána bakteriemi, čímž prodloužíme dobu účinnosti mulče.

3.1.5. mulčování textilií

Textilie má dvě velké výhody oproti jiným mulčovacím materiálům. Předně jde o průmyslový výrobek, který je dostupný v jakémkoliv množství a dále jeho instalace je velmi jednoduchá a levná. Mulčovací rouno je netkaná textilie, která se během tří až pěti

let v přírodě rozpadá. V prvních letech plní svou funkci minimálně stejně dobře jako ostatní materiály.

3.2. *ochrana proti poškození zvíř*

3.2.1. *oplocení*

Pokud použijeme vhodný druh pletiva, jedná se bezesporu o nejúčinnější opatření. Nejlépe se nám osvědčilo pletivo Obora s deseti hustými spodními řadami. Při prvním pohledu se může oplocení jevit jako zbytečně drahá investice. Je to ovšem opatření dlouhodobé a do jisté míry komplexní. Na základě našich zkušeností bych se přimlouval k používání právě tohoto způsobu.

3.2.2. *individuální*

Používá se řada způsobů individuální ochrany dřevin před poškozením zvíř. Lesní sazenice stromů a keře jsme většinou chránili repelentními přípravky. Úspěšnost byla většinou poměrně slušná. Přesto jsme se na několika lokalitách setkali s tak silným atakem zvíř, že i sebelépe provedené nátěry repelenty se staly naprosto nefunkční a porost byl kompletně spasen až u země. Další nevýhodou tohoto způsobu je nutnost jeho pravidelného každoročního provádění. Určitou nevýhodou je i to, že zvíř začíná s okusem již v době, kdy jsou dřeviny ještě zalistěny.

Stromy větších velikostí bývají individuálně chráněny mechanicky. Na těchto stromech nejvíce škodí srně při vytloukání parohů. Proto je nutné, aby výška obalu či pletiva byla až sto padesát centimetrů.

Založení výsadeb je pouze počáteční etapou realizace. Další a neméně důležitou fází je péče o založená společenstva. Při péči se rozhoduje o tom, zda a jak rychle založený porost odroste negativním vlivům, jaké bude druhové a prostorové uspořádání porostů.

Ještě bych se rád zmínil o způsobu financování realizace prvků ÚSES. Naprostá většina těchto výsadeb byla z části financována ze státních fondů. Bez pomoci státu v této oblasti by většina prvků založena nebyla. Je jen škoda, že nejsou z těchto prostředků hrazeny alespoň z části náklady na následnou péči o založené porosty. Průběhu realizací by pomohl alespoň o jeden měsíc prodloužený termín na vyúčtování. U některých akcí byl požadován termín dokončení a vyúčtování do 31.10. Vzhledem k tomu, že školky expedují většinou až po 15. říjnu, zbývá na výsadby prostokořenných sazenic velmi krátké období.

Na závěr bych rád poděkoval všem těm, jež se zasloužili o postupný návrat zeleně do naší krajiny. Není vše úplně dokonalé, ale věřím, že již nepříliš daleká budoucnost umožní využívat přírodě nejbližší, nejefektivnější a zemědělství vyhovující způsoby při obnově zeleně v krajině.

Ing. Jaromír Opravil, Zahrada Olomouc, s.r.o.